

DOI: 10.26693/jmbs03.01.221

УДК 616.31-082-084-057.36:30.621.33

Науменко К. Є., Бєліков О. Б.

АНКЕТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ПРИКОРДОННОГО ЗАГОНУ ЩОДО РІВНЯ НАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет», Чернівці, Україна

knaumenko1992@gmail.com

На боєздатність військовослужбовців впливає велика кількість факторів, одним з яких є рівень надання стоматологічної допомоги. Дослідження щодо рівня надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям Збройним Силам України є суперечливими та малочисельними, що зумовлює актуальність проведених досліджень.

З метою визначення рівня надання стоматологічної допомоги проведено анкетування 113 військовослужбовців Чернівецького прикордонного загону: 30 чоловік строкової та 83 контрактної форми служби, з них – 91 чоловіків і 22 жінки віком від 18 до 45 років.

В результаті анкетування встановлені проблемні питання надання стоматологічної допомоги, її періодичність, доступність, а також якість та рівень навчання правил гігієни ротової порожнини, а саме: правил чистки зубів, необхідності застосування додаткових індивідуальних заходів гігієни ротової порожнини, що вказує на недостатню просвітницьку роботу лікаря-стоматолога. Також одним із факторів, який погіршує гігієну ротової порожнини і призводить до розвитку захворювань тканин пародонта є шкідлива звичка тютюнопаління, яка виявлена у 52,21% респондентів. Крім того виявлені фактори, що впливають на якість надання стоматологічної допомоги: недостатнє оснащення стоматологічного кабінету, неповний асортимент стоматологічних послуг, а також морально застаріле стоматологічне обладнання.

Ключові слова: військовослужбовці, стоматологічна допомога, рівень, анкетування.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Запропоноване дослідження є фраг-

ментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» «Мультидисциплінарний підхід до діагностики, лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань зі збереженням регенеративних властивостей тканин і відновлення протетичних властивостей анатомічних структур у мешканців Північної Буковини», № держ. реєстрації 0116U002929.

Вступ. Незважаючи на велику кількість досліджень, нових засобів профілактики та лікування простежується тенденція до погіршення стану стоматологічного здоров'я різних декретованих груп населення, в т.ч. і військовослужбовців. Попри те, що етіологія і патогенез основних стоматологічних захворювань багато в чому загальновідомі, на сьогоднішній день у всьому світі численні дослідження висвітлюють цю проблему з різних сторін [1, 2, 5, 6].

Професійні шкідливості, соціально-гігієнічні фактори, шкідливі звички та саме головне недостатній рівень надання своєчасної медичної допомоги істотно впливає на динаміку і структуру захворюваності серед військовослужбовців, в тому числі стоматологічної. Організація і проведення своєчасних лікувально-профілактичних заходів серед військовослужбовців складає одне з основних завдань медичної служби, так як головною вимогою до військовослужбовців є боєздатність [4, 7, 8].

Дослідження, що характеризують рівень і структуру основних стоматологічних захворювань у Збройних Силах України є не чисельними, однак, безумовно, актуальними, оскільки стоматологічне здоров'я є важливою складовою загального рівня здоров'я військовослужбовців [3].

Мета дослідження. На основі анкетування оцінити стан надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям Чернівецького прикордонного загону.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження проведено на базі в/ч 2195 Чернівецького прикордонного загону. Збір інформації щодо контингенту військовослужбовців та рівня надання стоматологічної допомоги на різних етапах проходження військової служби здійснювали на основі спеціально розробленої анкети. Для встановлення категорії військовослужбовців та рівня надання їм стоматологічної допомоги проведено анкетування 113 військовослужбовців Чернівецького прикордонного загону контрактної та строкової служби віком від 18 до 45 років.

Результати дослідження та їх обговорення. В результаті аналізу анкет було з'ясовано, що 83 (73,45%) військовослужбовця були за контрактною формою служби, 30 (26,56%) – строкової служби. Вік військовослужбовців строкової служби в середньому становив $21,9 \pm 1,9$ років, а військовослужбовців контрактної служби (19–24 р., 25–30 р., 30–35 р. і 35 р. і старше) – $29,9 \pm 3,4$ років. За статтю серед 113 військовослужбовців було 91 (80,53%) чоловік і 22 (19,46%) – жінки. Також із даних анкет було з'ясовано місце призову респондентів на військову службу. Кількість військовослужбовців, які були призвані на військову службу із Чернівців та Чернівецької області становила 71 (66,83%), а з інших областей України – 42(37,16%) респондента.

При аналізі надання стоматологічної допомоги були враховані наступні критерії: надання її за місцем проживання, періодичність, об'єм і вид стоматологічної допомоги. Із 113 респондентів на питання «Чи надавалась стоматологічна допомога за місцем проживання?» 99 % відповіли «так» і тільки 1% – «ні». За періодичністю звертання до лікаря-стоматолога респонденти розподілились наступним чином: 1 раз на пів року – 38 (33,92%) військовослужбовців, 1 раз на рік – 33 (29,46%) і 1 раз на два роки – 41 (36,60%) анкетованих. Тобто найбільше зверталось за стоматологічною допомогою військовослужбовців за мешканням 1 раз на пів року та 1 раз на два роки, що наочно представлено на **рис. 1**.

За об'ємом наданої стоматологічної допомоги з'ясовано, що 51 (45,53%) респонденту була надана терапевтична стоматологічна допомога, 25 (22,32%) – видалення зубів, 17 (15,17%) – ортопедична чи ортодонтична допомога. 19 (16,96%) військовослужбовців не назвали об'єм наданої стоматологічної допомоги.

При аналізі надання стоматологічної допомоги військовослужбовців строкової служби нас цікавив рівень її надання на призовному пункті. Тому на питання «Чи отримували Ви допомогу на призовному пункті?» із 30 військовослужбовців сім (22,33%)

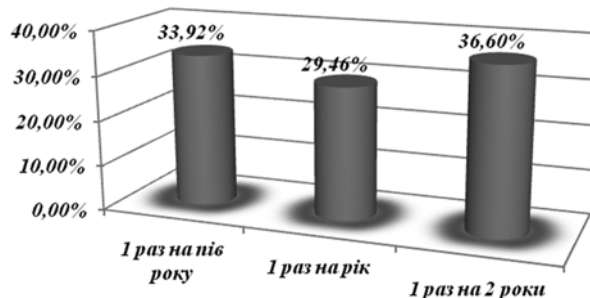

Рис. 1. Звертання військовослужбовців за стоматологічною допомогою за місцем проживання

відповіли «так», в той час як 23 (76,66%) дали негативну відповідь. При характеристиці об'єму наданої допомоги було з'ясовано, що у семи випадках було проведено лікування зубів, у двох – їх видалення, але при цьому в жодному випадку не було застосовано рентгенологічне обстеження. Двом військовослужбовцям при видаленні зубів застосовувалось знеболення.

Наступні графі анкети стосувалися надання стоматологічної допомоги безпосередньо на території військової частини.

Але в даній ситуації також простежується тенденція, як і на попередньому звертанні за стоматологічною допомогою до призову на військову службу (**рис. 1**). Тому на питання «Чи отримуєте Ви стоматологічну допомогу в теперішній час?» стверджувально відповіло тільки 26 (23,00%) військовослужбовців, в той час як негативну відповідь дали 87 (76,99%) респондентів. При аналізі періодичності звертання за стоматологічною допомогою (**рис. 2**) була встановлена наступна картина: 1 раз на рік звернулось 43 (37,16%) військовослужбовця, 1 раз у 2 роки – 37 (32,74%) і рідше – 33 (29,20%).

При оцінці якості надання стоматологічної допомоги відповіді респондентів розподілились наступним чином: 31 (27,43%) військовослужбовець оцінив її на «відмінно», 25 (22,12%) – на «добре»,

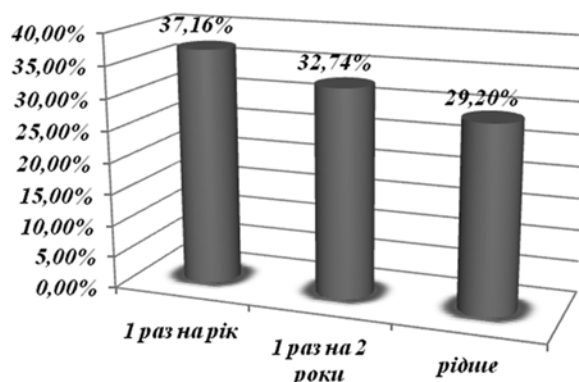

Рис. 2. Звертання військовослужбовців за стоматологічною допомогою за місцем служби

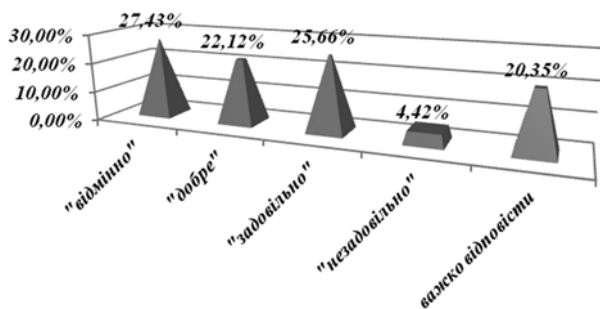

Рис. 3. Якість надання стоматологічної допомоги

29 (25,66%) – на «задовільно», п'ять (4,42%) на «незадовільно», а 23(20,35%) взагалі її не оцінили (рис. 3).

Основною причиною негативної відповіді анкетованих на це питання було недостатнє оснащення стоматологічного кабінету, неповний асортимент стоматологічних послуг, а також морально застаріле стоматологічне обладнання.

При аналізі форми прийому лікаря-стоматолога ми також не знайшли однозначної відповіді. Тільки сім (6,19%) військовослужбовців вказали на її планово-профілактичний характер, в той час як 106 (93,80%) – про надання стоматологічної допомоги за зверненням. Задоволені графіком роботи лікаря-стоматолога 74 (65,48%) військовослужбовців, незадоволені – три (2,65%), а 36 (31,85%) – мали утруднення при відповіді на це питання. На питання анкети щодо годин прийому лікаря-стоматолога ми отримали зовсім інші результати: 70 (61,94%) респондентів відповіли, що не знають, а 43 (38,05%) не вказали чіткий графік роботи лікаря-стоматолога.

Велике значення для профілактики стоматологічних захворювань мають навички санітарно-гігієнічного виховання, серед яких є використання засобів індивідуальної гігієни ротової порожнини. Із даних анкети нами з'ясовано, що не всі військовослужбовці володіють правилами чистки зубів. Так, 73 (64,60%) респондента відповіли, що чистять зуби до їди, а 40 (35,39%) – після їди. На правильні рухи щітки вказали тільки 45 (36,58%) військовослужбовців, а 68 (60,17%) мали утруднення на це питання. При цьому 89 (78,76%) військовослужбовців відповіли, що як засіб індивідуальної гігієни вони використовують тільки зубну пасту, 24 (21,23%) вказали на використання додаткових засобів гігіє-

ни, а саме: ополіскувачів та в поодиноких випадках флосів. На періодичність чищення зубів «2 рази на день» вказали 66 (58,40%) військовослужбовців, в той час як 47 (41,59%) відповіли, що вони чистять зуби 1 раз на день. При чому відповіді були неоднорідні: одні чистять зранку, інші – у вечері.

Таким чином результати анкетування доводять, що не всі військовослужбовці дотримуються правил гігієни ротової порожнини, а саме правил чистки зубів, необхідності застосування додаткових індивідуальних заходів гігієни ротової порожнини, що вказує на недостатню просвітницьку роботу лікаря-стоматолога.

Також для з'ясування наявності шкідливих звичок у військовослужбовців до анкети нами було введено питання про тютюнопаління. При аналізі анкет було встановлено, що 59 (52,21%) респондентів палять цигарки, а 54 (47,78%) – тютюнопаління заперечували. Серед 59 респондентів, які дали стверджувальну відповідь про тютюнопаління 24 (40,76%) вказали, що палять до 5-ти років, 22 (37,28%) – до 10-ти і 13 (22,03%) більше 10-ти років. Серед них 16 (27,11%) викурюють за день менше однієї пачки, 37 (62,71%) – 1 пачку в день і шість (10,16%) – більше 1 пачки в день.

Отже із результатів анкетування видно, що шкідлива звичка тютюнопаління також є одним із факторів, який погіршує гігієну ротової порожнини і призводить до розвитку захворювань тканин пародонта.

Висновки

1. Проведене анкетування дозволило з'ясувати проблемні питання надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям Чернівецького прикордонного загону, а саме: її періодичність, доступність, якість та рівень санітарно-просвітницької роботи.
2. Низький рівень планово-профілактичних оглядів, недостатнє забезпечення, малий асортимент стоматологічних послуг та морально застаріле обладнання призводять до надання стоматологічної допомоги тільки за звертанням і в основному при виникненні невідкладних станів, які знижують боєздатність військовослужбовців.

Перспективи подальших досліджень. Планується проведення стоматологічного обстеження військовослужбовців на предмет виявлення структури стоматологічних захворювань, рівня гігієни ротової порожнини та рівня надання попередньої стоматологічної допомоги, її повноти та оцінки якості.

References

1. Klymov AS, i dr. O sovershenstvovanuy ambulatornoj stomatologicheskoy pomoshhy voennosluzhashchym yz chysla molodogo popolneniya. *Voенно-медический журнал*. 2013; 334 (3): 4-11. [Russian].
2. Lurin IA, ta in. Suchasni pidhody do provedennja poglyblyenyh medychnyh ogljadiv vijs'kovosluzhbovciv Sluzhby Bezpeky Ukraine. *Med perspektivy*. 2013; 18 (4): 104-7. [Ukrainian].
3. Nykorjak GI. Riven' nadannja stomatologichnoi' dopomogy vijs'kovosluzhbovcjam (za danymy anketuvannja). *Bukovyn med visn*. 2013; 17 (2): 190-2. [Ukrainian].
4. Prokhvatilov GI, i dr. Kharakteristika stomatologicheskoi zaboлеваemosti lits prizyvnoho vozrasta. *Vestn Ros voen-med akad*. 2009; 1 (25): 236-7. [Russian].

5. Sivashhenko PP. O sovershenstvovanii metodov izuchenija zdorov'ya voennosluzhashhih. *Voен-med zhurn.* 2013; 334 (10): 56-7. [Russian].
6. Sivashhenko PP, i dr. Nove podhody k kompleksnoj oцenke sostojanija zdorov'ya voennosluzhaschih. *Voен-med zhurn.* 2013; 334 (5): 13-8. [Russian].
7. Slivkin AA. *Izuchenie stomatologicheskoi zaboлеваemosti voennosluzhashchikh po prizyvu, vnov' pribyvshikh v voinskuyu chast'*: avtoref. dis. ... kand. med. nauk, Abstr. PhD. (Med.). St Petersburg, 2013. 19 s. [Russian].
8. Zelinskii MV, Kiselev SN. K voprosu o sostoyanii stomatologicheskogo zdorov'ya i putyakh optimizatsii stomatologicheskoi pomoshchi studentam srednespetsial'nykh i vysshikh uchebnykh zavedenii zheleznodorozhnogo transporta. *Vestn obshch zdorov'ya i zdravookhraneniya Dal'nego Vostoka Rossii.* 2014; 1: 1. [Russian].

УДК 616.31-082-084-057.36:30.621.33

АНКЕТИРОВАНИЕ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ЧЕРНОВИЦКОГО ПОГРАНИЧНОГО ОТРЯДА ОТНОСИТЕЛЬНО УРОВНЯ ОКАЗАНИЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ

Науменко Е. Е., Беликов А. Б.

Резюме. На боеспособность военнослужащих влияет большое количество факторов, в частности уровень оказания стоматологической помощи. Исследования уровня оказания стоматологической помощи военнослужащим Вооруженных Сил Украины являются спорными и малочисленными, что обуславливает актуальность проведенных исследований.

С целью определения уровня оказания стоматологической помощи проведено анкетирование 113 военнослужащих Черновицкого пограничного отряда: 30 человек срочной и 83 контрактной формы службы, из них – 91 мужчина и 22 женщины в возрасте от 18 до 45 лет. В результате анкетирования установлены проблемные вопросы оказания стоматологической помощи, ее периодичность, доступность, а также качество и уровень обучения правилам гигиены полости рта, а именно: правил чистки зубов, необходимости применения дополнительных индивидуальных средств гигиены полости рта, что указывает на недостаточную просветительскую работу врача-стоматолога. Также одним из факторов, ухудшающих гигиену полости рта и приводящих к развитию заболеваний тканей пародонта, является вредная привычка – курение, выявленное у 52,21% респондентов.

Кроме того выявлены факторы, влияющие на качество оказания стоматологической помощи: недостаточное оснащение стоматологического кабинета, неполный ассортимент стоматологических услуг, а также морально устаревшее стоматологическое оборудование.

Ключевые слова: военнослужащие, стоматологическая помощь, уровень, качество, анкетирование.

UDC 616.31-082-084-057.36:30.621.33

Questioning of the Military Personnel of the Chernivtsi Boundary Group Concerning the Level of Rendering the Dental Care

Naumenko K., Belikov A.

Abstract. The fighting capacity of the military personnel is influenced by a large number of factors among which there is a level of rendering the dental care. There are few researches of level of rendering the dental care to the military personnel of the Armed Forces of Ukraine. Moreover, the problematic is disputable which causes great attention to the conducted research.

Materials and methods of the research. For the purpose of determination of level of rendering dental care we carried out the questioning of 113 military men of the Chernivtsi boundary group, 30 people urgent and 83 contract forms of service, 91 men and 22 women aged from 18 up to 45.

Results. As a result of questioning some problematic issues of rendering the dental care are established. Its frequency, availability, quality and level were such problematic issues. The quality of rendering the dental care by respondents was estimated differently. So, 31 (27,43%) military men estimated their dental care like "perfect", 25 (22,12%) – "well", 29 (25,66%) – "satisfactory", five (4,42%) military men said it was "unsatisfactory", and 23(20,35%) did not assess it at all.

Conclusions. The main reasons for the negative answer of the interviewed 50,43 ± 4,2% included: insufficient equipment of a dental office, incomplete range of dental services and also obsolete dental equipment. We also established that the level of dental care rendering was approximately identical both in the place of residence and at work. While analyzing forms of visiting the dentist, we saw that 93,80% of the military personnel indicated a form according to the address, and only 6,19% for its scheduled-preventive character.

Besides, we gathered information about respondents' oral cavity hygiene rules, namely: insufficient knowledge of tooth brushing rules and the need of application of additional individual resources of oral cavity hygiene. One factors which worsens oral cavity hygiene and leads to development of parodont tissues diseases is smoking, taped in 52,21% of respondents.

Keywords: military personnel, dental care, level, quality, questioning.

Стаття надійшла 12.11.2017 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування